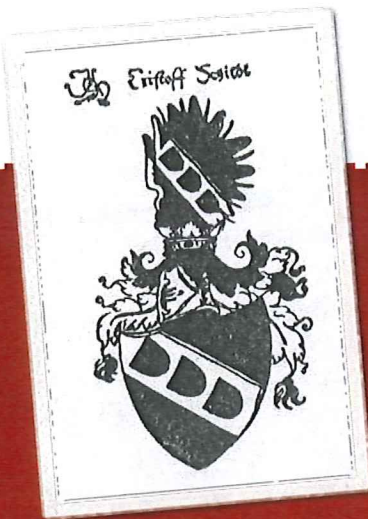

MELLAN SKÖLDARNA

UTGES AV FÖRENINGEN SLÄKTEN SCHILDT I SVERIGE

Kära fränder

Vi tog oss alltså igenom ännu en kall och snörik vinter och närmar oss årets ljusaste tid. Sammaledes har de Schildtar som levat före oss upplevt årstidernas växlingar, många troligen med en än större längtan till de varmare årstiderna före elektricitetens och centralvärmens tid.

I detta nummer, som är det 25:e av vårt medlemsblad, har artiklarna av ren tillfällighet kommit att handla om den utdöda grenen av vår ätt, den vi kan kalla Smålands-grenen. Den första artikeln berör ett tidningsklipp från 1892, i den andra berättar vår förra ordförande om introduktionen på det svenska Riddarhuset av Jürgen Schildt och den tredje är reseberättelse från förra vårens Smålandsresa.

✘ "Bildten, Schildten och Pilten" ✘

Denna rubrik bör få läsaren att dra på mungiporna och bli lätt undrande. I tidningen Kalmar av den 17 oktober 1892 kunde man läsa ovanstående under rubriken "de Geer om Karl XV". Denne Louis de Geer var bl a en av de drivande för att avskaffa ständsriksdagen. I den andra delen av sina minnesanteckningar över denne monark, som avled 1772, berättar Louis de Geer något om de personer som stod majestätet nära under hans sista år.

Dels fanns en äventyrare av armenisk börd, Ohan Demirgian, som även gick under namnet Habib Bey. Han nästlade sig in i kungafamiljen och var delaktig i de vilda planerna på att Karl XV skulle gifta om sig efter drottning Lovisas död. Dels fanns bland gunstlingarna "Bildten, Schildten och Pilten".

"Bildten" var Gillis Bildt, som varit adjutant hos kungen och han var en tid överståthållare och en kort period statsminister. Han anges som en nära vän till kungafamiljen. Vår tids mest kände Bildt, vår utrikesminister, är ättling i rakt nedstigande led efter denne Gillis Bildt.

"Schildten" var Bengt Axel Robert Ludvig Schildt, född 1817 och död 1880 som den siste av sin gren av ätten Schildt. Han finns även omnämnd i artikeln i detta medlemsblad om Jürgen

Schildts introduktion. Bengt von Schildt var kabinettskammarherre och senare ståthållare på Rosersbergs slott.

Bengt Schildt, samtida teckning.

Så till den tredje, "Pilten", som måste ha varit den relativt unge löjtnanten Henrik Gyllenram, som ska ha visat verklig trofasthet mot sin herre och funnits med vid kungens dödsbädd. Gyllenram blev sedermera överste och chef för Kalmar regemente.

Detta som ett litet kuriosum och en glimt från förr.

Tankar kring Jürgen Schildts introduktion på det svenska Riddarhuset

I *Arte et Marte* kan man emellanåt läsa att ätters sköldebrev överlämnats till Riddarhuset för att där förvaras. Sköldebrevet var den viktiga handling varigenom ett nyvunnet adelskap bekräftades. Förutom text uppvisar sköldebreven också ättens godkända vapenbild och är ofta mycket vackert utformade.

Man undrar då om det finns något sköldebrev för ätten Schildt och var det i så fall förvaras? Eftersom vår ätt är introducerad betyder det att adelskapet vunnits i ett annat land. Om ättens sköldebrev är bevarat, borde det finnas i det Riddarhus där ätten en gång fick sitt adelskap, sannolikt i den sydtyska staden Regensburg, varifrån ätten Schildt kan spåras från slutet av 1400-talet. En del om ättens rötter framgår av den studie om ättens vapen, som år 2003 på släktföreningens uppdrag gjordes av heraldikern Magnus Bäckmark. Han har funnit flera grenar av ätten Schildt i Regensburg, några av dem adlade, men han har inte kunnat finna någon tydlig anknytning mellan någon adlad släktgren Schildt i Regensburg och den till Norden inflyttade. Det som förenar de olika släktgrenarna är namnet och vapenbilden.

I 1500-talets Europa rörde sig människor fritt och det var möjligheter till utbildning och karriär som bestämde färdriktningen. De många krigen erbjöd olika vägar till framgång, naturligtvis främst inom militärväsendet med ett ständigt behov av manskap, vapen, hästar och andra förnödenheter. Men också en ökande handel födde näringar.

Vilka vägar någon eller några medlemmar av den sydtyska ätten Schildt tagit för att i senare delen av 1500-talet befinna sig i det då svenska Estland och senare även Livland är inte känt, vilket också framgår av Magnus Bäckmarks studie av vapenbilden. Ätten Schildt återfinns inte bland det dåtida Livlands adelskap.

Klart torde dock vara att det år 1603 på Trose gård i Livland föddes en son till generalmajoren Bartold Schildt och hans hustru Catharina (von) Walms. Han fick namnet Jürgen. Liksom sin far blev han yrkesmilitär och torde redan som ung ha tagit värvning. Med tiden avancerade han till fältöverste och förde som sådan befäl över ett värvat kavalleriregemente under svensk fana. Vägen dit var lång och fylld av vedermödor; ständigt på färd till och från slagfält, belägringar, hårda drabbningar, väntan och oviss framtid. Jürgen Schildt blev också vid två tillfällen tillfångatagen, men kunde köpas fri. Vid denna tid gällde verkligen talesättet ”den enes död, den andres bröd”. Luckor efter stupade officerare måste snabbt fyllas och de som överlevde hade goda förutsättningar att stiga i graderna.

Om man lämnar Jürgen Schildts väg genom dessa krigiska år därhän, vet man att han år 1640 begärde och fick avsked ur den svenska armén. Samtidigt fick han tillstånd att bosätta sig i Sverige. Vid 37 års ålder och hemkommen från kriget med livet i behåll bör han ha haft anledning att fundera över sin framtid. Kanske ingå äktenskap, kanske söka sig till det egentliga Sverige och under fredliga förhållanden få tillgogogöra sig frukterna av det hårda livet i fält. Som vederlag för krigsinsatserna hade han fått motta

donationer och förläningar i Livland och han köpte för inestående sold egendomarna Syserum och Kulltorp i nordöstra Småland. Mycket tyder på att det var mot Sverige han siktade.

Genom giftermål 1641 med Anna Kruus av Edeby, förmodligen hans halvkusin, nådde han en fast position i Sverige. Den unga Anna var då faderlös och hade genom arv blivit ägare till Årby i Rasbokil i Uppland. För Jürgen Schildt, kommen från provinsen och okänd i Sverige, var det ett stort steg uppåt att ha fått Anna Kruus till hustru. Det var därför av stor betydelse för honom att bli introducerad som adelsman i det svenska Riddarhuset. Han skulle därigenom få del av den svenska adelns privilegier och dessutom uppnå en mer jämbördig ställning med sin hustru, som hade nära släktskap med personer i rikets högsta kretsar.

Det svenska Riddarhuset

Detta tillkom 1626 på initiativ av rikskanslern Axel Oxenstierna. I landet fanns sedan tidigare urgamla frälsesläkter. De tog nu säte i Riddarhuset och fick efter lottning sin plats i den ännu till vår tid gällande nummerordningen. Till dessa ätter kom med åren ett stort antal nyadlade.

Helt ovanligt var det inte heller att adelsmän av utländskt ursprung sökte och fick introduktion, såsom Jürgen Schildt gjorde.

Introduktionen skedde efter ansökan till Riddarhuset, som hade att pröva saken. Vid denna tid var Riddarhuset en del av den svenska ståndsriksdagen och därför underordnat den enväldige konungen. Genom beslut av Kungl. Maj:t godkändes Riddarhusets förslag om introduktion av utländsk adelsman. Kungen beslöt även om nyadlande av förtjänta svenska män. För introduktion måste ett antal stadganden uppfyllas: Den sökande skulle förete bevis, som kunde styrka adelskapet och han måste äga fast egendom i Sverige. Det sågs dessutom som en merit att ha tjänat den svenska Kronan i krig och slutligen var det gynnsamt att vid introduktionen företräddas av en aktad svensk adelsman, som kunde gå i god för den sökandes heder.

Introduktionen

Vid introduktionen hade Jürgen Schildt förmånen att företräddas av Johan Kruus av Edeby. Han var kusin till Jürgens hustru och son till hennes förmyndare och farbroder, Jesper Mattsson Kruus. Hans mor var Brita de la Gardie, dotter till fältherren Pontus de la Gardie och hans hustru Sofia Gyllenhielm, i sin tur utomäktenskaplig dotter till Johan III. Johan Kruus var gift med Catharina Oxenstierna, dotter till själve rikskanslern Axel. Det var med andra ord ingen dålig böneman Jürgen hade för sin sak. Ändå drog introduktionen ut på tiden.

Riddarhuset behandlade frågan den 12 februari 1642, då *gaf sig Jürgen Schildt ann och begiärde at honom motte tildehles locum: han wille skaffa sih besched om sin adeliga afkompst. och den 14 februari blev han såwida antagen at niuta stället, men skulle til näste Rikzdagh skaffa sigh bewijs om sitt retta adelige afkomst.* Inlottningen skedde den 15 samma månad.

Ätten Schildt fick nummer 282 i svenneklassen, den lägsta av Riddarhusets tre adelsstånd. Herreklassen var den högsta i rang och bestod av grevar och friherrar. Därpå följde riddarklassen omfattande gamla adelsätter samt ättlingar till riksråd medan lågadeln tillhörde svenneklassen. Vilken klass en ätt tillhörde hade betydelse vid adelsståndets röstning.

Den 30 oktober 1643, alltså ett och ett halvt år senare återkom Johan Kruus i ärendet och enligt protokollet "inlevererade" Jürgen Schildt bevis om sin härkomst, bestyrkta av livländska adelsmän. Den sålunda godkända introduktionen avsåg gälla Jürgen, hans barn och efterkommande. Av Anna Kruus' och Jürgen Schildts fyra söner var det endast genom den yngste sonen Adam som denna ättgren kom att leva vidare fram till år 1880 då den utslocknade på svärdssidan genom hovmannen Bengt Schildts död.

Nu levande grenar av ätten Schildt

De grenar av ätten som i vår tid finns i Finland och Sverige kan inte genealogiskt knytas till Jürgen Schildts år 1642 introducerade gren, utan tycks på något sätt ha ympats in. Hur detta gått till är inte klarlagt men torde ha skett redan på 1600-talet. Troligen har flera av Jürgens livländska anförvanter passat på att följa med i introduktionen och hakat på det svenska adelskapet, något som kallas överspridning. Att så skedde var inte helt ovanligt och det dröjde någon tid innan det nyinrättade Riddarhuset fastställde regler för hur ett adelskap skulle begränsas inom en släkt.

Sedan de baltiska staterna i vår tid blivit fria finns möjlighet att söka i tidigare stängda arkiv efter material, som kan ge klarhet i de olika schildtska släktgrenarnas inbördes förhållande. Det vore högst intressant om man genom forskning kan finna rötterna till vårt eget adelskap, men av mindre betydelse nu än på 1600-talet. En adelstitel jämnade då vägen till en position i samhället.

Gumilla Schildt

Schildt

Släktresan till Småland

År 2006 företog Gunilla Schildt, Ulrika Kjerrulf och Anna-Lena Schildt en resa, kallad svägerskeresan, till nordöstra Småland. Målet var att leta upp platser och gårdar där olika Schildtar bott och verkat under 1600- och 1700-talen och som Gunilla och Ulrika hört mycket talas om i sin barndom, men aldrig besökt. Denna spännande släktforskningsresa fick bl. a. fick till följd att Adam Schildts begravningsvapen i Tuna kyrka blev restaurerat. De tre svägerskorna upptäckte att begravningsvapnet var i mycket dåligt skick. Med Gunillas enträgna engagemang genomgick det senare en omfattande renovering. Mer om denna resa och begravningsvapnets historia kan man läsa i *Mellan sköldarna* nr 21, juni 2007. Året därpå blev det en resa till för Gunilla och Ulrika.

Fyra år efter den första resan, i april 2010, var det dags för släktföreningen att resa i Gunillas och Ulrikas fotspår, dels för att besöka gårdarna Syserum och Kulltorp, dels för att ”inspektera” Adam Schildts nyrenoverade begravningsvapen i Tuna kyrka. Av anmälningslistan till utflykten blev det i slutändan bara fyra personer kvar, de två ursprungliga Smålandsresenärerna Gunilla och Ulrika tillsammans med Lena Schildt och Annika Schildt. Den lilla gruppen strålade samman i Västervik och fortsatte med hyrbil ut på de krokiga småländska vägarna i det kyliga vårvädret.

Efter några mil från Västervik körde vi förbi platsen där Hjorteds gård legat. På 1700-talet var gården ett säteri, som beboddes av flera generationer Schildtar. Nu finns inget kvar som visar på dess forna storhet. Vi fortsatte mot Hjorteds kyrka. Denna ljusa och vackra byggnad invigdes 1778 och ersatte den gamla stavkyrkan med delar från 1200-talet. I vapenhusets tak finns en gammal målning insatt, föreställande Jesus inför Pontius Pilatus. I sakristians tak sitter en annan gammal målning och båda antas ha kommit från den gamla kyrkan och vara från 1700-talets början. I övrigt är kyrkan en typisk produkt av sin tid. Altartavlan målades 1893 av J. Erdtman och predikstolen utfördes av Jonas Berggren från Målilla en av dåtidens skickligaste bildhuggare och verksam i många kyrkor i Östergötland och Småland. Den mycket kunnige och sympatiska kyrkovärden visade oss runt och berättade väl valda historier från kyrkan och bygden. I sakristian beundrade vi den magnifika altaruppsatsen, ett arv från den tidigare kyrkan.

Altaruppsatsen skänktes till Hjorteds kyrka av Ingeborg Zelow (1641–1726), gift med Georg Schildt som var son till Jürgen Schildt och Anna Kruus på Årby i Rasbokils socken.

Färden gick vidare mot sydväst till Tuna kyrka. Där hade Gunilla, Ulrika och Anna-Lena fyra år tidigare alltså fått upp ögonen för att Adam Schildts begravningsvapen befann sig i ett mycket dåligt skick. Tuna kyrka har en mycket blå interiör. Här finns ett stort antal begravningsvapen, varav flertalet bär ätten Hammarskjölds två korslagda rytthammare. Det var f.ö. arkitekten och sedermera statsrådet Hugo Hammarskjöld som ritade den nuvarande kyrkan. Den gamla Tuna kyrka revs på 1890-talet, men det mäktiga tornet från 1737 står kvar än idag. Vid tiden för vårt besök höll man på att lägga nytt spåntak på tornet. Syftet med besöket i Tuna kyrka var naturligtvis att få se det Schildtska begravningsvapnet från 1714, denna gång återställt till sin fornstora glans. 2009 inledde Östergötlands

länsmuseum det omfattande restaureringsarbetet. Och det var en imponerande syn, det mycket vackra vapnet hänger nu på den södra väggen i kyrkan. En eloge till Gunilla för hennes engagemang som ledde till restaureringen och en eloge naturligtvis även till de skickliga restauratörerna på läns museet i Linköping. Släktföreningen bidrog med 10 000 kronor vilket utgjorde ca 10 procent av kostnaden för restaureringen, resterande 90 procent bidrog Svenska Kyrkan med ur sin restaureringsfond. Eva-Lena Karlsson, församlingspräst i kyrkan, visade oss runt och berättade mer om kyrkans historia.

Nästa anhalt var gården Syserum, som redan på 1630-talet inköptes av Jürgen Schildt och sedan ärvdes av sonen Adam och gick vidare i släkten till 1785. Gården är vackert belägen i slutet av en ståtlig allé med en glittrande liten sjö, Hemsjön, som närmaste granne. Trots avsaknaden av knoppar och annan grönska efter den gångna vargavintern var landskapet mycket vackert i den skira vårsolen. Syserums huvudbyggnad byggdes så sent som 1948 efter att det ursprungliga boningshuset brunnit ned. En vacker flygelbyggnad tillhörande gården är dock bevarad från 1700-talet. Nils-Åke Axelsson, den ene av gårdens två ägare, var väl bevandrad i gårdens och Schildtarnas historia. Han hade vänligheten att ta emot oss och berättade mer om Syserums spännande öden och visade en del gamla intressanta tidningsklipp.

Kulltorp idag. Foto: Annika Schildt

De fyra schildtska resenärerna fortsatte därefter mot herrgården Kulltorp där det vitala syskonparet Folke och Gudrun Borefelt mötte upp. Syskonen har bott på Kulltorp sedan deras far Hugo Nilsson köpt gården 1924 och var väl insatta i Kulltorps historia och släkten Schildts del däri. Liksom Hjorted och Syserum var även Kulltorp förr ett säteri i den forna schildtska ättegrenens ägo. Som namnet antyder är det vitrappade Kulltorp ståtligt beläget på en kulle omgiven av en engelskinfluerad park. De vackra trädens bladverk fick vi bara föreställa oss, men de underbara nyutslagna vitsipporna var verkliga.

Framåt kvällen sökte vi natthärbärge på Gästgiveriet i Blankaholm, en tidigare sågverksort belägen ute vid kusten. Ägarparet träskulptören Gösta Holmer och hans israeliska fru Shuly hälsade oss varmt välkomna, vi var de enda gästerna eftersom turistsäsongen ännu inte hade börjat. Kvällen inleddes med en förevisning av Gösta Holmers fantastiska träsniderier i det intilliggande konstgalleriet där vi också bjöds på gott och svalt israeliskt vin. Efter avnjutande av en vällagad fiskmiddag och med livlig diskussion och utbyte av dagens alla intryck gick vi trötta men nöjda till sängs.

Morgonen därpå styrde Schildtarna kosan tillbaka mot Västervik och den väntande bussen till Stockholm. Särskilt vill vi tacka Ulrika och Gunilla för de goda förberedelserna av släkturen. med goda ciceroner på varje ställe vi besökte, vilket naturligtvis berikade turen och fick oss att på ett än mer realistiskt sätt känna historiens vingslag. Det enda beklagansvärda var att vi bara var fyra Schildtar som fick ta del av denna intressanta släkthistoria. Vi vill därför uppmana våra medlemmar i föreningen att vid tillfälle bege sig till denna småländska trakt och vandra i fädrens fotspår.

Lena Schildt

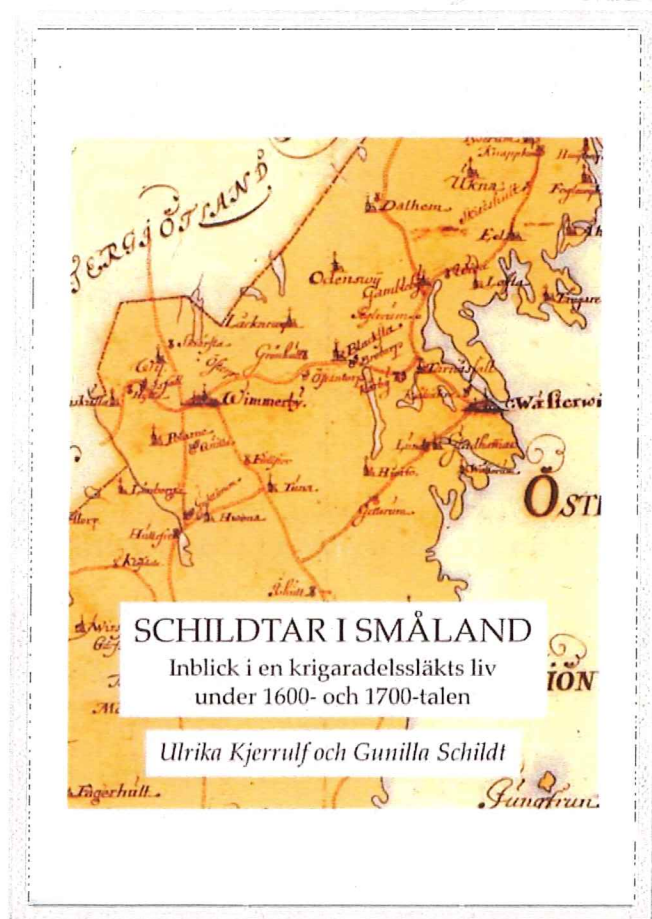
Två skrifter om gångna tiders Schildtar

Två sådana kommer att kunna läsas av föreningens medlemmar och andra intresserade.

Det är dels systrarna Gunilla och Ulrika som författat *Schildtar i Småland – inblick i en krigaradelssläkts liv under 1600- och 1700-talen*, alltså de Schildtar, som var ättlingar till Jürgen, vilkens introduktion som svensk adelsman finns beskriven i detta medlemsblad. Under fem år har vi systrar sökt efter uppgifter om denna släktgren och sökt placera dessa i sin historiska tid. Vi tror att den lilla boken med sin layout innefattande ett flertal illustrationer med anknytning till tiden samt släkträd över denna ättegren, kommer att bli läsvärd. Som medlem kommer du att få skriften vid det ordinarie släktmötet 2012 eller tillsänd dig.

Den andra utgivningen, *Schildtar i Västerbotten – en berättelse om tre generationer officerare i krig och fred*, är en sammanställning av Hans Widdings berättelse som tidigare publicerats som avsnitt i *Mellan sköldarna*. Vår förenings styrelses beslut att ge ut berättelsen i samlad form blir nu verklighet. Gunilla har påtagit sig ansvaret och arbetet i samråd med författaren. Lämpliga illustrationer och även ett släkträd för fem generationer av vår ättegren kommer att berika skriften.

Som alla inser är det en hel del kostnader förenade med dessa utgivningar. Från Riddarhuset har den först nämnda skriftens författare sökt och erhållit kulturstöd. Även släktföreningen kommer att ge ekonomiskt stöd.

Personnotiser

Anna-Lisa Ericson Schildt avled den 22 april 2011 96 år gammal. Hon var gift med teater- och filmkritikern Jurgen Schildt, som avled 1990, djupt saknad av sin maka. Alla har vi säkert en minnesbild av Anna-Lisa Ericson som en mångsidig, gnistrande, sprittande och vacker underhållningskonstnär från scenen och filmen, som "den saltaste bönan i stan". Sin sista filmroll gjorde hon så sent som 2004.

Den 7 maj vigsel mellan Eva Schildt och Martin Gumpert.

Den 11 maj fyllde vår ordförande Annika Schildt 50 år, uppvaktad av föreningen genom styrelsen.

Redaktören ber er läsare att lämna uppgifter som kan höra hemma under Personnotiser. *Mellan Sköldarna* vill kunna vara "rikstäckande".

Glöm inte bort

styrelsens inventering av uppgifter om släktföremål som porträtt och material i form av framtagna släktforskning. Vår tidigare uppmaning att lämna uppgifter av detta slag gäller fortfarande.

Likaledes tar vi gärna emot uppgifter om medlemmarnas mailadresser under adress [REDACTED] detta för att underlätta våra kontakter mellan släktmötena.

Avi för medlemsavgiften medföljer detta blad. Vi vill påminna om att senaste släktmötet beslutade att avgiften ska vara 150 kr eller mer. Föreningen är av naturliga skäl inte så stor. Avsikten är ändå att våra medlemsavgifter ska ge möjlighet till olika verksamheter till allas glädje och känsla av samhörighet.

Höstträff den 20 oktober

Reservera gärna torsdagskvällen den 20 oktober från kl 18.00 för ett informellt mingel på hotell Mornington på Nybrogatan i Stockholm. Inbjudan kommer i september.

Annika, Ulrika, Lena, Johan, Helena, Marie-Louise och Roger i styrelsen önskar Föreningen Släkten Schildt i Sveriges alla medlemmar en riktigt skön sommar.

Redaktör Ulrika Kjerrulf [REDACTED]
[REDACTED]

Layout: Johan Schildt Korrektur: Annika Schildt

Föreningen SLÄKTEN SCHILDT i Sverige

www.schildt.me
[REDACTED]